

VOORWOORD

LODE WILS 95 JAAR

Op 18 maart laatstleden werd Lode Wils 95 jaar. Eerder liet hij in een interview met het weekblad *Knack* optekenen dat hij met *Vlaamse beweging, sociale beweging?* zijn laatste boek heeft geschreven.¹ Voor zijn mederedacteuren van *WT* was het een aanleiding om hun eminente collega een huldenummer aan te bieden bij wijze van een verjaardagsgeschenk. Het is een fors nummer geworden van meer dan 200 pagina's en dus ook een traktatie voor de lezer.

Lode Wils is zonder enige twijfel de belangrijkste en meest invloedrijke historicus over de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Louis Vos en Lieve Gevers schetsen een overzicht van zijn indrukwekkende loopbaan en oeuvre. Van zijn hand verschenen een 200-tal publicaties vrijwel allemaal gewijd aan de geschiedenis van de Vlaamse beweging, waaronder 26 boeken. Een derde ervan verscheen na zijn emeritaat in de laatste dertig jaar. De lijst staat opgenomen in dit nummer, met dank aan de hierboven genoemde collega's.² Niet alleen als auteur, ook als lesgever aan de universiteit maakte Wils indruk. Nico Van Campenhout memoreert de tijd in de jaren 1970 waarin hij onder de vleugels van Wils geschiedenis studeerde aan de KU Leuven. Met overtuiging en fierheid noemt hij zich een 'wilsiaan'.

Frans-Jos Verdoort brengt in herinnering dat Lode Wils ook voor *WT* een cruciale rol heeft gespeeld. Hij hield in de jaren 1980 een aantal jaren het tijdschrift quasi alleen recht. De gewezen hoofdredacteur van *WT* en directeur van het ADVN noteert verder herinneringen aan zijn ontmoetingen met Wils in verschillende contexten. Als historiograaf van de daensistische

¹ Interview met Lode Wils door Walter Pauli en Ewald Pironet, *Knack*, 28 juni 2023. L. Wils, *Vlaamse beweging, sociale beweging?*, S.l., 2023.

² L. Wils, *Vlaanderen, België, Groot-Nederland. Mythe en geschiedenis*, Leuven, 1994, met een bibliografie van het werk van Wils tot en met 1994.

beweging verhiel hij zich tot Wils' boek en artikels over dat onderwerp. Als oprichter en eerste directeur van het ADVN moest hij onder druk van de Leuvense hoogleraren Lode Wils en Reginald De Schryver accepteren dat het ADVN niet in Gent in de nabijheid van de toen nog Rijksuniversiteit werd gevestigd, maar in het 'neutrale' Antwerpen.

Met Antoon Vrints staat een tweede 'wilsist' op in dit nummer. Hij sluit zich aan bij Wils' bekende these dat de Eerste Wereldoorlog in het algemeen en de Duitse *Flamenpolitik* in het bijzonder een beslissende invloed heeft gehad op de ontwikkeling van een anti-Belgisch Vlaams-nationalisme en een slagschaduw werpt tot op vandaag. Als straks separatistische partijen in Vlaanderen een meerderheid halen dan is dat het gevolg van deze "oerkatastrofe". Maar anders dan Wils die de Vlaamse onafhankelijkheid als onvermijdelijk ziet, gelooft Vrints in een herstichting van België met gemeenschappen die elkaar en hun vaderland beminnen.

Hoezeer de Eerste Wereldoorlog de verhoudingen binnen de Vlaamse beweging hebben verzuurd, tonen de bijdragen van Kevin Absillis en Romain Vanlandschoot aan. Absillis handelt over de vriendschap tussen Paul van Ostaijen en Raf Verhulst. Waar de eerste vandaag tot de canon van de Vlaamse literatuur behoort, is de tweede totaal vergeten. De bij leven zeer bekende journalist en literator Verhulst was Van Ostaijens eerste recensent. Beiden vonden elkaar in het radicale activisme. Ze aarzelden niet om hun politieke tegenstanders, zoals Ary Delen, een linkse flamingant die handtekeningen van schrijvers en kunstenaars tegen de uitroeping van de zelfstandigheid van Vlaanderen door de Raad van Vlaanderen had verzameld, te verklikken aan de bezetter. Vanlandschoot onderzoekt de achtergrond en gevolgen van de verdachtmaking, 5 augustus 1916, van Hugo Verriest door *L'Echo Belge*, het Antwerpse, liberaalgezinde dagblad dat was uitgeweken naar Amsterdam. Auger de Busbecq, alias de gewezen daensist Léonce du Castillon, beschuldigde de West-Vlaamse priester, "*un flamingant fanatique*", van incivisme. Verhit door Belgisch patriottisme volstonden enkele uit de context gerukte uitspraken van Verriest om hem de twaalf kogels van een executiepeloton toe te wensen. Tussen Du Castillon en zijn gewezen Vlaamsgezinde medestanders kwam het nooit meer goed, tussen Van Ostaijen en Delen ook niet. De laatste moest tot zijn afgrijzen vaststellen hoe de activisten na de oorlog door de Vlaamse beweging werden opgehemeld als belangeloze idealisten. Overleden in 1960 heeft hij niet meer meegemaakt hoe dat beeld door Lode Wils in zijn *Flamenpolitik en aktivisme* (1974) werd ontmanteld.³

Maurits Van Haegendoren diende Wils tien jaar later van repliek in *Het activisme op de kentering der tijden*.⁴ Luc Vandeweyer belicht de inhoud en de genese van dit boek. Van Haegendorens vader liep een administratieve sanctie op wegens zijn betrokkenheid bij het activisme en hijzelf werd naar eigen zeggen als vijftienjarige van het Leuvense atheneum gestuurd wegens activistische sympathieën. Het verhinderde niet dat hij een diploma als historicus verwierf aan de KU Leuven en in 1928 in dienst trad van het Algemeen Rijksarchief waar hij zijn carrière eindigde als waarnemend algemeen rijksarchivaris. Hij zat dus op de spreekwoordelijke eerste

³ L. Wils, *Flamenpolitik en aktivisme*, Leuven, 1974.

⁴ M. Van Haegendoren, *Het activisme op de kentering der tijden*, Antwerpen, 1984.

rij om het archief van de Raad van Vlaanderen bewaard in het Rijksarchief te raadplegen. Elk spoor daarvan ontbreekt evenwel in zijn boek dat niet veel meer is dan een zwakke compilatie van literatuur door de lens van een partijdige Vlaams-nationalistische lezing. Geen wonder dus dat het niet werd opgenomen in de bibliografie van de tweede en vermeerderde uitgave van Wils' boek over het activisme.⁵

Flamenpolitik en aktivisme veroorzaakte heel wat commotie in Vlaanderen, vooral bij Vlaamsgezinden. Het was niet de eerste en de laatste keer dat Wils' historische werk voor stampij zorgde. Louis Vos herinnert aan de opschudding die hij samen met Wils veroorzaakte onder ook Nederlandse historici door hun analyse van de politieke impact van Pieter Geyl op het Vlaams-nationalisme. Hun bewering dat Geyl vanuit zijn Groot-Nederlandse overtuiging eigenlijk reed voor het anti-Belgische Vlaams-nationalisme werd afgekraakt door niet weinig coryfeeën in de historische gilde. Nu de stofwolk van de polemiek al lang is weggeblazen door nieuw onderzoek staat het beeld van Geyl als Groot-Nederlands irrendentist nog steeds overeind.

Uit de biobibliografische bijdragen van Lieve Gevers en Louis Vos blijkt dat Lode Wils in zijn lange carrière veel energie heeft gestoken in de verspreiding van zijn inzichten bij het brede publiek en hoe hij een publiekshistoricus *avant la lettre* was. In Franstalig België bleven zijn inzichten lange tijd onbekend of genegeerd, ondanks het feit dat hij ook over de Waalse beweging belangwekkende analyses had gepubliceerd en in zijn *Van Clovis tot Happart* een synthese had geschreven over de ontwikkelingen van de naties in België.⁶ Chantal Kesteloot vertaalde dit boek naar het Frans, trad op als eerste lezer en commentator en schreef de inleiding van *Histoire des nations belges* dat in 1996 verscheen.⁷ Zij blikt terug op het vertaalproces en de interpretatieverschillen die daarbij aan het licht kwamen, alsook op de geëvolueerde analyse van de Waalse beweging. Zij wijst er ook op dat er betekenisvolle verschillen zijn op te merken tussen de Frans- en Nederlandstalige tweede vermeerderde uitgaven die simultaan in 2005 verschenen.⁸ *Histoire des nations belges* is het enige boek van Wils dat zijn weg vond naar een Franstalig publiek waardoor veel van de inzichten in zijn rijke oeuvre onbekend blijven zelfs bij historici in Franstalig België. Chantal Kesteloot betreurt het in dit eerste artikel dat van haar hand verschijnt nadat ze in 2023 toetrad tot de redactie. Het wordt gepubliceerd in haar moedertaal. De kennis van de tweede landstaal (Duits even buiten beschouwing gelaten), is essentieel om de 'bondstrouw' in België te herwaardenen stelt Antoon Vrints in zijn bijdrage. Niet alleen voor Wallonië en Brussel vormt dat een uitdaging, ook Vlamingen zullen hun ken-

5 L. Wils, *Onverfranst, onverduist? Flamenpolitik, aktivisme, frontbeweging*, Kalmthout, 2014.

6 L. Wils, *Van Clovis tot Happart. De Lange weg van de naties in de Lage Landen*, Leuven, 1992. Tweede vermeerderde uitgave

7 *Histoire des nations belges: Belgique, Wallonie, Flandre: quinze siècles de passé commun*, Bruxelles, 1996.

8 L. Wils, *Van Clovis tot Di Rupo. De lange weg van de naties in de Lage Landen*, Antwerpen-Apeldoorn, 2005; *Histoire des nations belges: Belgique, Wallonie, Flandre: quinze siècles de passé commun*, Bruxelles, 2005.

nis van het Frans moet afstoffen.⁹

Vanzelfsprekend mocht een recensie van Lode Wils' laatste boek *Vlaamse beweging, sociale beweging?* niet ontbreken in dit huldenummer. Ondergetekende nam de bespreking voor zijn rekening en spaarde naast zijn waardering ook zijn kritiek niet. De gevierde zou het niet anders gewenst hebben.

Bruno De Wever, hoofdredacteur

 ⁹ Het artikel van Chantal Kesteloot is nu reeds te vinden op de website van WT zodat het digitaal kan worden opgeladen om eventueel te vertalen met de beschikbare en steeds beter wordende vertaaltechnologie.